

בניקרות צורים מחפשים מגילות מוצאים גולגלות

היה זמן בלי מלחמות. מה עושים במילואים? מעשה שהיה כך היה. את מגילות מדבר יהודה שאנו רואים במוזיאון קנה פרופסור סוקניק, אביו של יגאל ידן, מסוחר עתיקות ערבי ערב מלחמת השחרור. בשנים שלאחר המלחמה הסתובבו שמועות עקשניות על בדואים המוכרים לסוחר עתיקות קטעי מגילות שמקורן בשטח ישראל. אורגנה משלחת בראשות ארכיאולוג, דר. טרי מאוניברסיטת תל אביב, יוחנן אהרוני שמו. משלחת שמטרתה להציל "שתי כרעיים ובדל אוזן". היו בה חברי החוג לארכיאולוגיה של בני הקיבוצים בגליל ואנחנו. בנוסף היה שם איש חיל הים אחד עוד נראה למה יועד ובנו רוטנברג, צלם. אלה וכל הכבודה עלו על קומנדקרים נהוגים בידי נהגים מהרכב ויצאו בשעת בוקר מוקדמת, בדרך לא דרך, במדבר יהודה. בדרך קיבלנו מיוחנן תדריך קצר. יש חשד שנערים בדואים מירדן ("בשטחים" שלטה אז ממלכת ירדן והגבול בנינו לבינם "הקו הירוק" היה שריר וקיים) מוצאים מגילות גנוזות בצד שלנו. אנחנו יוצאים עכשיו לחפור ולגלות מגילות (בצד הגבול שלנו כמובן) והיעד הוא וואדי סיל (צאלים). כשהגענו השמש עמדה ברום השמיים עצרנו בקצה הצוק והבטנו. קניון מדרגות. מדרגות העולות מלמטה למעלה מדרגה מאונכת ומעליה משופעת מאונכת ומשופעת וכן הלאה עד לשיא המצוק בו עמדנו אנחנו. בגבה שני שלישי המצוק פערה את פיה. המערה שלנו, אותה נבצר מאיתנו העומדים למעלה לראות.

ממבט ראשון, המצוק לא נראה ראוי למעבר אדם, התחלנו בהכנות. דבר ראשון נשלחה חוליה מצוידת במשקפת ובמכשיר קשר (זוכרים טלפון נייד עוד לא נולד) כדי להקיף את הוואדי, באזור שהוא עדיין אינו קניון, ולחזור מצידו השני שם פוערת פיה מערה בצידו השני של הקניון בדיוק מול המערה שלנו. למה דווקא שם? מפני שמשם הם יכולים לראות את המערה שלנו וסביבותיה. וכך יכולים יושבי המערה שממול, לכוון אותנו אל מערתנו. ולמה לא נכוון אנחנו? כי כאשר אתה הולך זוחל על המצוק החלול שדה הראיה שלך מגיע עד לאבן או לשיח הבא וכך אינך רואה ימינה ואינך רואה שמאלה. אבל כאן נכנס לתמונה איש חיל הים. על אחד הקומנדקרים היתה מונחת מגולגלת חבילה. קומתה כקומת איש. מי שהביט בה בעיון ראה סולם חבלים מגולגל שחוקיו מוטות עץ. לאחר שראינו את המצוק הבנו למה זה כאן. איש חיל הים הנחה קבוצה של אנשים להוריד את החבילה ולגלגלה אל שפת המצוק. חולית המערה הנגדית, כוונה אותם אל מעל לפי המערה שלנו שהיה פעור בשני שלישי גובה המצוק. קצה הסולם עוגן בסלע ובהנתן הפקודה החבילה גולגלה. חשבנו שטיפול למטה כאבן, אבל המצוק מצוק מדרגות ולכן פה עצרה אותה אבן ושם נתקלה בשיח קוצים. חשבנו

שיהיו לנו חיים קלים עם סולם החבלים שיתגלגל למטה זבנג וגמרנו וגמרנו עם הצורך לרדת בשבילי עיזים שהכנו תוך כדי ירידה כדי לשחרר את הסולם מן המלכודות אשר נתקע בהן. זה לא הושלם אבל לבסוף כאשר הגענו אל פי המערה שהיה פעור בקיר המצוק, עגנו את שארית הסולם ביתדות מעל פתח המערה והשארנו קטע סולם שהזדלזל אל מול פי המערה כשמתחת פרוסה התהום. בכדי להשתמש בו היה צריך לעגן אותו מתחת לפי המערה אבל לשם כך היה צריך להגיע לשם. ולא היה בכל הגיבורים ואנשי השם (אשר לדויד) אחד שכתפיו מספיק צרות (כדי שמרכז הכובד שלו לא יפילו) ואומץ רוחו מספיק מטורף כדי שלא יסוחר מפחד הגבהים ויגיע לשם. עד שנמצא אחד. מי? הנהג. הנהג שבא עם הקומנדקרים מן הרכב, זחל על ארבעותיו והגיע. משימתו היתה לעגן את קצה הסולם אל קיר המצוק אשר מתחת לפי המערה ככה שגם אנחנו הפחדנים או רחבי הכתפיים נוכל לרדת בסולם ולקפוץ מעל התהום אל פי המערה. וכך היה.

לאט לאט התחלנו לאזור אומץ ולהכנס למערה. כשהגיע תורם של יוחנן אהרוני ובנו רוטנברג הם ירדו רתומים בריתמה של מצנח שהוכנה מראש, ליתר בטחון. ומה היה במערה? עוד לפני שנכנסתי הרחתי – זבל עופות. אחרי היהודים והרומאים כבשו את המערה היונים ואלה מחרבנים. זבל עופות היה מסריח גם בלול בכפר ויתקין אבל כשעושות את זה יונים במשך יותר מאלף שנים זה מסריח נורא. ובמערה חפרו חברי אנשי החוג לארכיאולוגיה וחפרנו גם אנחנו חפרנו וחפרנו בחום זעה ומחנק ומה מצאנו? גולגלות אדם ארוזות בסלי נצרים. הם היו במצב כל כך טוב שחשבנו שהשאירו אותם שהיו כאן אתמול. בערב היינו מתאספים סביב למדורה ואוכלים מנות קרב וקצת ירקות. אחר כך מכינים קפה שבא עם שירים עצובים. אבל היתה גם "תוכנית אומנותית". ערב אחד סיפר לנו מאיר הרציון (מפקד הפלוגה) על הטיול לפטרה שערך ביחד עם רחל סבוראי בנערותו. בערב אחר סיפר לנו יוחנן אהרוני סיפור מצמרר. כשבאנו לוואדי חדי עין שבינינו זיהו מחנה רומאי. גם מעל המערה שממול נמצא מחנה כזה. מחנה רומאי זה מבצר עשוי מחומרים שבמקום במקרה שלנו חומות אבנים שחיילי הלגיונות הרומאיים היו בונים כאשר היו חונים בארץ עוינת. כאן היו שנים אחד מעל כל פי מערה. הסיפור שיוחנן יחס אותו אם איני טועה לגמרא מספר ששוכני המערות שלנו ברחו למידבר לאחר נפילת העיר וחורבן הבית. הרומאים גילו את המערות וצרו עליהן בכוונה להמית את המורדים ברעב או בצמא. שנגמרה במערות הצידה וחזק עליהם הרעב היו הנצורים עולים במצוק מזנבים באחד החיילים הרומאים ושוברים את רעבם. כך יוחנן. כבר יותר מחמש שנים אני נובר בגמרא ואת הסיפור הזה עדיין לא מצאתי.

הערב היה נגמר בקפה ושירה לאור הגחלים שנותרו מסעודת הערב. היו שם שירים מן הישוב ששרנו אנחנו וחברי החוג לארכיאולוגיה היו שירים מן התפילה בסגנון הספרדי שהביא מוטקה מזרחי מירושלים. לשירים האלה החלפנו את המילים במילים גסות המבטאות את שאיפות החיילים. שירים ערביים כמו שיר האהבה סמרה יא סמרה ולעיתים רחוקות סגר את הערב נאום מפי גרשי התמני. וזה מה שאני זוכר ממנו: כל הצברים זונות

כולל עולים חדשים... המלחמה תתחיל בסין... נקים קיבוץ על המשטח... לא ארוך אבל משכנע. אחרי הנאום היינו הולכים לישון אלא שהפעם מתוך שקי השינה נשמעו לחישות. זוגות של חברים תכננו ללכת לפטרא בעקבות סיפורו של מאיר הרציון ועל כך בסיפור אחר. כשנמאס לנו לנשום אבק זבל עופות נזכרנו שאנחנו בעצם חיילים ויצאנו לסיורים בסביבה וכאשר לשמשון היה במלכודת גרבילוס ובמימיה אפעה התחלנו לחשוב הביתה. היה באויר ריח קליל של אכזבה. מגילות לא מצאנו ואת שמצאנו, זבל עופות ובתוכו סלי נצרים שבתוכם גולגלות, לא הבנו. חזרנו הביתה.

סוף דבר: בשנה הבאה יצאה שוב משלחת המורכבת מארבע. משלחתו של ידין – למצדה משלחת למערה שממול שם מצא ספי פורת, נער מכפר ויתקין, מגילות. משלחת למערת האימים (המערה שלנו) בה לא נמצא דבר והצימוק שבעוגה בר אדון שקיבל החלקה הכי פחות מסעירה שאפילו לא היתה שם ממש מערה מצא בנחל מחרס מטמון ובו מאות (אולי אלף) פריטי נחושת (ברונזה?) מתקופה הקדומה לחורבן ביותר מאלף שנים. חפצים ברמת גימור עכשווית שעד היום בקושי מבינים את שימושם ולא כל כך ברור מי עשאו ולמה. כיום קיר שלם במוזיאון ישראל בירושלים מוקדש להם. יוחנן אהרוני הקים, והיה, ראש החוג לארכיאולוגיה באוניברסיטת תל אביב החוג שמוציא מתוכו "היסטוריונים חדשים" שאני לא סובל. בנו רוטנברג הפך ארכאולוג חפר בתמנע את מכרות הנחושת ונהיה לפרופסור מומחה למטרולוגיה של פעם. והגיבורים? לאלה נכוננו עוד מלחמות.